

UPEC 2008. Conferència de cloenda

Josep Fontana

Fa un temps els organitzadors d'aquests cursos em van proposar de participar en una taula rodona. Després, sense previ avís, la taula rodona es va convertir en quadrada i, de sobte, em vaig trobar fa pocs dies amb què se m'encarregava nogensmenys que de parlar de Catalunya i del seu futur. I des de l'esquerra. Problema complex. D'entrada, i deixant de banda escatir què és l'esquerra, que no tots ho entenem de la mateixa manera, resulta que un historiador, que és el que soc, no parla mai del futur, perquè l'experiència del seu treball li ensenya que no hi ha ofici més arriscat -o més trampós, segons amb quins propòsits s'exerceixi- que el de profeta. I no hi ha estupidesa més gran que creure en les profecies.

Deixeu-me que en doni dos exemples. El 1945, quan va acabar la Segona Guerra Mundial, jo tenia catorze anys i em vaig creure les promeses que feien els guanyadors quan ens garantien que hi hauria un món de llibertat generalitzada, on la pau estaria assegurada per l'Organització de les Nacions Unides i la pobresa seria eliminada pertot com a conseqüència dels progressos tecnològics, començant per la contribució de l'energia atòmica. Han passat més de seixanta anys i ni la llibertat és general, ni hi ha hagut pau, sinó milions de morts -quatre milions només al Congo els darrers deu anys- i la pobresa i la fam, lluny d'haver desaparegut, amenacen amb noves forces avui.

M'ho sembla, almenys, perquè no tothom comparteix aquesta opinió. Llegia aquesta setmana a *The Economist*, que és alguna cosa així com *L'Osservatore Romano* del capitalisme, que "malgrat les darreres enfonsades de la borsa i els problemes del crèdit, l'ingrés per cap a escala mundial ha augmentat més els darrers cinc anys que durant qualsevol altre període semblant del que hi hagi dades". I una mica més avall, en el mateix sentit, unes previsions de Coca-Cola que

diuen que "el futur d'Àfrica és brillant; la companyia espera que les seves vendes a Àfrica creixin a un ritme anual del 10 al 13 per cent els propers anys", previsions que van associades pel fet que es considera que les vendes de Coca-Cola als països africans són un signe de la marxa de les seves economies.¹ Que són coses que els hauríem d'explicar a aquests africans que es juguen la vida intentant d'arribar a les costes europees per mar: que tornin a casa, que el món va bé i que no hi ha pobresa, que l'únic que passa és que ells estan mal informats.

L'altra vegada que m'han enganyat amb promeses de futur va ser durant els anys en què lluitàvem contra el franquisme. Si us llegís ara el que oferien els programes dels partits de l'esquerra aquells anys us quedariu bocabadats. Tot el que ens van proporcionar, finalment, va ser una mica de democràcia, més aviat escarransida, però no pas, ni de bon tros, la mena de futur que ens prometien i pel qual havíem lluitat.

Permeteu-me, per tant, que no faci profecies. No sé com serà el futur, perquè depèn del que entre tots farem que sigui. No ens vindrà regalat per algun poder superior, ni serà el resultat de l'evolució de no sé quina mena de forces invencibles del progrés com pensaven aquells ingenus que creien que tenien la història de la seva part, i ja veieu com van acabar.

No entenc tampoc què s'espera que pugui afegir avui al que us han dit aquests dies persones molt més autoritzades que jo. Si en proposar-me el tema del futur de Catalunya el que voleu és que em refereixi a la possible evolució de les seves llibertats nacionals i socials, la sola cosa que m'atreveixo a fer és alguna observació sobre el punt en què ens trobem avui i algunes reflexions complementàries sobre el que pot esdevenir-se, que deriven del meu coneixement del passat.

1. "Wrestling for influence", a *The Economist*, 5 de juliol de 2008, pp. 35-38 (cita de p. 36). I, en el mateix número, "Index of happiness?", p. 50.

Pel que fa al punt de partida, a la situació actual, la veritat és que no resulta gens encoratjadora. Més aviat tot al contrari. Yevgeny Primakov, que va ser cap del govern rus a l'etapa de Ieltsin, ha escrit a les seves memòries: "Prenent en consideració que dues mil nacionalitats i pobles viuen en més de cent cinquanta estats, es pot concloure que la política general hauria de ser la d'assegurar els drets de les minories nacionals en els estats multinacionals".² Paraules plenes de seny, però aneu a explicar-los això als nostres veïns d'aquest estat multinacional en què ens ha tocat de viure, que són ara en plena efervescència de nacionalisme intransigent.

Això té prou lògica pel que fa a la dreta, que ha entès sempre el nacionalisme com una estratègia deliberada per preservar la seva posició social dominant, mobilitzant el suport de les masses en nom de la nació.³ Una feina que resulta especialment facilitada quan es pot inventar un enemic col·lectiu, extern o intern, per tal de suscitar unanimitats en nom de la pàtria amenaçada. I és evident que, mancats d'enemic extern, després de la pífia que va significar la reconquesta de l'illa del "Perejil", als catalans ens toca ara la funció d'enemic intern. El mal, però, és que no és solament la dreta la que avui juga aquest joc.

Per aconseguir una intoxicació nacionalista, tot s'hi val. La deformació de la història, per exemple, usada com a element per crear convicció política, com ho va fer des dels seus orígens el franquisme. Un personatge intel·lectual com Tovar, que més endavant va acabar trencant amb el règim, reconeixia la importància que va tenir per a ells una visió irracional de la història que, deia Tovar, "no se puede dirigir con la cabeza: la historia es sangre", el paper de la qual en

2. Yevgeny Primakov, *Russian Crossroads: Toward the New Millennium*, New Haven, Yale University Press, 2004, p. 201.

3. "The heightened culture of nationalism in the European countries prior to World War I was in part the product of deliberate strategies of the European elites to combat socialist movements and preserve their dominant positions by mobilizing mass support in the name of nationalism". Anatol Lieven, *America Right or Wrong. An Anatomy of American Nationalism*, Nova York, Oxford University Press, 2004, p. 28.

la Guerra Civil definia amb aquestes paraules: "La sombra de Menéndez Pelayo estaba presente entre los sublevados del 18 de julio".⁴

Poques coses són tan temibles com aquesta mena d'història que refusa que la dirigim amb el cap, alimentada amb mites i tòpics, amb intransigències viscerals, que multiplica l'ús de termes i símbols que apel·len als sentiments i margina l'ús de la raó, condemnada com una heretgia o com una traïció als valors identitaris. A les 24 pàgines de la versió inicial de la ponència política del XVI Congrés del Partit Popular, celebrat fa unes setmanes, hi apareixia 51 vegades la paraula Espanya i 60 vegades les de "nació" o "nacional" (o sigui, a la vora de cinc referències a les "essències pàtries" per pàgina), en un text que contenia afirmacions tan irresponsables com que "España es la nación más antigua de Europa".⁵

I el més greu és que hi va haver un prohoms del PP, el senyor Vidal-Quadras, que va trobar massa tèbia aquesta redacció i hi va fer introduir tot un seguit de rectificacions "històriques" que en refermaven un patriotisme de l'estil d'"Isabel y Fernando" que cantaven els del Frente de Juventudes. I malgrat que els coneixements històrics d'aquest senyor, que se suposa que és professionalment un físic nuclear, són de la mateixa categoria intel·lectual que els de "Manolo el del bombo", la direcció del PP les va acceptar sense cap mena d'inconvenient: eren armes de combat i prou.

Deturem-nos un moment, si voleu, en això de "la nación más antigua de Europa". Parlar de nació necessita un aclariment previ respecte del que es vol designar amb aquest terme, que admet tot un seguit de definicions diverses. Perquè potser convingui recordar que fins cap al 1836 l'adjectiu "nacional" era a Espanya considerat subversiu, la qual cosa explica que el 1823, per combatre els anomenats "milicianos nacionales", als quals s'empresonava, quan no se'ls assassinava pels

4. Antonio Duplá, "Falange e historia antigua", a F. Wulff i M. Álvarez (eds.), *Antigüedad y franquismo (1936-1975)*, Màlaga, Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga, 2003, pp. 79-80.

5. G. Buster i Daniel Raventós, "Y a todo eso, ¿qué dicen las ponencias del Congreso del Partido Popular", a *Sin permiso*, 25 de maig de 2008.

camins, es creessin els "voluntarios realistas", que expressaven en el seu nom mateix una concepció distinta de la pàtria, com a integrada pels súbdits d'un monarca que tenia el poder per dret diví, no pas per ciutadans iguals en drets, com escau a una nació.

No en va Antonio Alcalá Galiano va dir en la sessió de les corts de l'Estatuto Real del 12 de març de 1835: "Uno de los objetos principales que nos debemos proponer todos nosotros es hacer a la nación española una nación, que no lo es, ni lo ha sido hasta ahora". I, si voleu que hi afegim una altra dada, potser convingui recordar que l'actual bandera de l'estat, de la qual s'han consumit kilòmetres en aquestes setmanes passades, amb motiu del campionat d'Europa de futbol -un sol fabricant assegurava a la premsa que havien exhaurit els estocs i que "hemos hecho en dos días más de 45.000 metros de banderas españolas"-,⁶ no va esdevenir l'oficial de l'estat fins al 1841. No és ben bé la més antiga d'Europa.

Estic molt satisfet de veure que els governs de la Unió Europea han decidit de no imposar als immigrants aquell "contracte d'integració" que, segons deia el projecte inicial, tenia "caràcter obligatori" i que havia d'incloure "l'imperatiu de l'aprenentatge de la llengua nacional, de les identitats nacionals i dels valors europeus". Em sembla molt bé que no s'imposi als immigrants llatinoamericans, asiàtics o africans. Però el problema amb què em trobo és que sembla que ara me'l volen imposar a mi. Tota la nòmina dels "intel·lectuals" castellans -per cert, a mi m'agradaria saber on es donen els certificats del títol d'"intel·lectual", que és una cosa que mai no he vist gaire clara- està ara desfermada per assegurar-se que sé parlar prou bé la seva llengua i vigilar-me per tal que no abusi de l'ús del català que, generosament, em van concedir perquè l'utilitzés en les

6. Borja de Lama Noriega i Javier Otero, "El negocio de la Eurocopa", a *Tiempo*, núm. 1367, juliol de 2008, pp. 12-18.

relacions familiars i íntimes, com una de les grans conquestes de la transició.

Perquè allò que els preocupa no és pas la decadència del castellà - si fos això el que els inquieta el que farien és organitzar cursos a casa seva per als seus propis polítics, que el parlen tan malament-, sinó l'abús que fem nosaltres en pretendre usar el català en l'educació, la ciència o la cultura, en comptes de reservar-lo, com pertoca, per a les expansions folklòriques: concursos sardanistes, exhibicions castelleres o, com a màxim, competicions de truites, de romesco o de xató.

I no és solament això, sinó que el que més els angunia és que no hàgim complert, com ens correspondria d'acord amb el nostre "contracte d'integració", una adequada assimilació dels símbols de la pàtria. Hi ha tota una sèrie de mostres d'aquesta incapacitat de complir el contracte que provoquen escarafalls indignats d'aquests intel·lectuals, incloent-hi alguns que es diuen d'esquerra (de quina esquerra seran? No pas de la "divine", més aviat de la inquisitorial). Qüestions com la decisió de l'Ajuntament de Barcelona de mostrar-se contrari a les "corridas de toros" -per bé que les segueix tolerant- o les mostres de rebuig al "toro" d'Osborne, esdevingut venerada insígnia nacional que es fa figurar a les banderes espanyoles. Per cert, les banderes són sagrades -com ho demostra que la seva crema pugui portar-vos a la presó- però ningú no s'escandalitza perquè se les associï amb una marca comercial d'alcohol. Ara bé, proveu vosaltres a fer broma incloent-hi algun altre logotip que us vingui de gust (no em feu provocar-vos amb algun suggeriment, que la cosa podria acabar malament; imagineu les combinacions pel vostre compte). Bé, després d'haver-ho imaginat, porteu-ho a la pràctica i veureu el que us passa.

I si encara no fos cosa més que dels intel·lectuals no em preocuparia gaire. El mal és veure com la intransigència envers la diferència s'estén més enllà. Fa un parell de setmanes, cercant una informació a Google, vaig anar a caure a un web on hi havia una

reivindicació que deia: "Raúl a la selección nacional". Que hauria estat una reivindicació esportiva discutible, però legítima, si no fos perquè venia significativament envoltada per quatre grans banderes espanyoles, una per cada costat. Que volien dir, clarament, que la cosa no era esportiva, sinó política, tal com corresponia al que no feia massa havia sentit dir a un jove entusiasta: "El que no quiera que Raúl vaya a la selección es un mal español".

Em preocupa veure per on van les coses. Per exemple, l'onada de patriotisme visceral alimentada aquestes darreres setmanes per una cadena de televisió que va utilitzar el campionat europeu de seleccions de futbol per fidelitzar un públic al qual no aconseguia d'atreure amb una programació mediocre, drogant-lo amb excitacions patriòtiques, li va permetre de reunir multituds en una plaça de Madrid. Una mena de reunions que no tenia una explicació racional, ja que és segur que tots els que s'hi aplegaven tenien a casa un televisor amb el qual podien veure més còmodament el mateix que se'ls oferia allí, ja que es tractava d'una transmissió en programació oberta. Em fa por l'ús que es pot fer d'aquesta capacitat de mobilització, d'aquesta intoxicació de nacionalisme irracional, manejada amb mala intenció.

Ens havien dit que formar part d'una Espanya democràtica, amb un règim autonòmic, volia dir viure en una casa comuna, en plena llibertat. Però sembla que ens han enganyat una vegada més. I que no ens hi deixaran viure tranquils, si no és amb "contracte d'integració", proclamant prèviament la nostra renúncia a l'ús públic de la llengua i el nostre entusiasme pels toros, pel logotip d'Osborne i per l'art de la Pantoja. Ens havien dit que el castellà era "un idioma para el diálogo" i començo a témer que alguns n'estan fent "un idioma para el interrogatorio".

Deixeu-me que us faci una altra observació històrica. Cada vegada que retrocedeixen les llibertats de Catalunya, ho fan també les del conjunt dels espanyols. Va passar així el 1714, quan els resistents de Barcelona proclamaven que combatien per la llibertat de tots els

espanyols (i era veritat). El segle XX, cada vegada que hi ha hagut un retrocés de les llibertats a Espanya s'ha justificat amb la necessitat de coartar les de Catalunya. Ho va fer el 1923 el general Primo de Rivera; l'intent fracassat de Sanjurjo el 1932 estava sobretot mogut per l'oposició a l'Estatut de Catalunya que s'estava discutint a les Corts; el general Franco es revoltava el 1936 en nom de la integritat de l'Espanya "una", i el cop frustrat del 23 de febrer de 1981 tenia com a motivació principal l'oposició dels militars als estatuts d'autonomia, problema que es va haver de resoldre finalment amb la LOAPA.

Què es pot fer en una situació com aquesta? El que tinc clar és el que cal "no fer", que seria combatre en el mateix terreny, barallant-se a cops de bandera i responent amb irracionalitat a la seva irracionalitat. La nostra és una societat que ha aconseguit de mantenir una identitat pròpia al llarg de la història en circumstàncies prou difícils. Des de començaments del segle XVI va haver d'acostumar-se a organitzar-se pel seu compte, sense una figura de rei o de dirigent com a referència. I ho va fer desenvolupant, per una banda, unes institucions representatives de govern que tenien en el fons una vocació republicana -sempre hem tingut fama de republicans, i amb tota justícia- i, per una altra, potenciant, des de baix, les xarxes d'organització dels interessos de grup, és a dir, desenvolupant una societat civil.

El que va permetre sobreviure a la societat catalana després de l'enfonsada del 1714, quan les institucions representatives van ser anihilades, va ser justament la força de la seva societat civil que es va manifestar des d'aleshores, i ho ha seguit fent fins als nostres temps, en la florida dels llaços de l'associacionisme: gremis, sindicats, cooperatives, centres polítics, esportius i culturals de tota mena. La base del republicanisme a casa nostra no eren els partits, sinó els centres republicans, que s'adherien a un o altre programa; jo he conegut encara el món de les grans cooperatives de

consum, que eren centres de cultura popular, amb biblioteca, grups de teatre i cursos per als afiliats. Fins i tot entitats que en aparença tenen una finalitat ben allunyada de qualsevol significació política, com el Centre Excursionista de Catalunya, fundat el 1876, o el propi Futbol Club Barcelona, han exercit sovint funcions de resistència identitària.

En moments com els actuals, en què els partits polítics tenen escassa capacitat de mobilització ciutadana, han estat organitzacions de la societat civil les que han protagonitzat alguns dels grans moments d'expressió de l'opinió pública catalana. No van ser els partits ni els sindicats, per exemple, els que van ser capaços de posar al carrer la més gran manifestació ciutadana que mai s'hagi donat en aquest país, com va ser la de protesta contra la invasió d'Iraq.

Pel fet mateix que aquest predomini de la societat civil engendra un clima de convivència i de llibertat, aquesta societat ha tingut, almenys fins als nostres dies, una extraordinària capacitat d'integració dels que venien de fora. Durant els anys del franquisme, quan es va registrar una primera gran onada d'immigració, d'origen peninsular, i molt especialment d'Andalusia, el gran triomf de la societat catalana va ser d'aconseguir que aquests immigrants no es convertissin en un cos estrany, sinó que assimilessin com a positives algunes de les diferències que trobaven aquí -recordo un amic andalús que em deia que, a diferència del que passava al seu poble, aquí no havia de cedir el pas al carrer quan venia un "señorito"- i que es decidissin a participar en una lluita conjunta contra un enemic comú, que era la dictadura, per tal d'assolir a la vegada els drets nacionals i els socials. Recordo prou, perquè els vaig seguir de molt a la vora, aquells onzes de setembre dels darrers anys del franquisme en què les més grans manifestacions en demanda d'autonomia eren protagonitzades en bona mesura pels treballadors immigrants de l'extraradi industrial de Barcelona. Fruit d'aquella entesa ha estat que la població immigrant no hagi servit de cinquena columna per als enemics de Catalunya, que no hi hagi hagut un lerrouxisme popular i

que hàgim arribat avui a tenir un immigrant andalús com a president de la Generalitat.

No és al PP que voten a Santa Coloma de Gramenet, on fa uns anys s'assegurava que hi vivia més gent nascuda a Andalusia que a Catalunya (fa uns anys; ara potser caldria refer els comptes per escatir quants són els que han nascut a la Xina). Això ens explica que bona part dels dirigents del PP no procedeixin, com voldria la lògica de l'integrisme espanyolista, dels immigrants que es defensen de l'opressió nacionalista catalana, sinó de la part més degenerada de la nostra pròpia societat: fracassats que pensen que els seus mèrits no han estat valorats com mereixien i cerquen en la seva venda una promoció segura, ambiciosos que saben que no trobaran en altra banda tantes oportunitats de fer carrera política com en aquesta associació de mediocritats... No és estrany que hi hagi més immigrants entre els dirigents dels partits d'esquerra que entre els d'aquest cul de sac degenerat de la societat catalana.

He parlat d'un passat, el del franquisme. Però el gran desafiament que tenim de cara al futur és el de saber si serem capaços d'integrar igualment la nova onada d'immigració que ens ha vingut de fora de la Península, de procedències culturals molt diverses. I no m'estic referint a una immigració temporal, que pot ser que minvi pels efectes de la crisi econòmica i de les mesures policiaques arbitrades per la Unió Europea, i acceptades per la nostra esquerra oficial, sinó a les famílies que s'han establert entre nosaltres, que previsiblement seguiran vivint ací i que, per altra banda, ens són necessàries en més d'un sentit. Som en moments en què, com s'ha publicat aquests dies, un de cada quatre nascuts a Catalunya és fill d'immigrants. I és absolutament necessari que comencem a pensar què farem per tal que aquests s'integrin com ho van fer anys enrere els fills dels que venien d'altres terres de l'estat.

Em temo que els nostres polítics, que viuen obsessionats pel termini de quatre anys que va d'elecció a elecció, no s'han adonat prou que una de les missions essencials que té la nostra societat en

aquests moments és la de resoldre el problema de l'educació d'aquestes noves generacions per tal de facilitar-los la seva integració en la nostra societat. Que el que és realment important en el terreny de l'ensenyament no són les universitats, sinó els nivells de l'ensenyament primari i secundari. Això ho saben prou els que estudien les conseqüències econòmiques de l'educació. Universitats de primera fila formen especialistes de qualitat que acaben anant-se'n als Estats Units, mentre que són els nivells mitjans d'educació, en la seva projecció massiva, els que asseguren el creixement econòmic d'un país.

És en aquests nivells que s'ha de fer el gran esforç de millorar l'ensenyament públic, trencant amb l'evolució que s'està produint d'un ensenyament privat o "concertat" per als fills de la nostra burgesia i un ensenyament públic al qual s'aboca, amb la massa dels immigrants, els que no poden pagar-se unes escoles "concertades" suposadament gratuïtes. Caldria fer l'esforç necessari per proporcionar recursos a aquest ensenyament públic, per tal d'aconseguir que sigui capaç de formar adequadament tots els alumnes que rep i que assoleixi un nivell de qualitat superior al de l'ensenyament privat, cosa que no hauria de ser difícil, si tenim en compte que disposa dels professors més ben formats, que han hagut de superar els tràmits de concursos d'accés prou exigents.

Però és clar que si una educació millor pot ser una eina eficaç d'integració, també ho és que no basta. Que oferir-los una educació de primera, tan bona com la que destinem als nostres propis fills, ha de venir acompanyat d'oferir-los el marc d'una societat a la qual valgui la pena d'integrar-se, en la qual valgui la pena de quedar-se a viure. Si els andalusos dels anys cinquantes trobaven ací una societat més oberta i més lliure, els fills de la nova immigració haurien de trobar entre nosaltres un clima social que correspongui a les exigències del nostre temps. Un clima que només pot construir l'esquerra, però una esquerra de veritat, capaç de mostrar per les arrels culturals dels altres aquella sensibilitat que ni la dreta ni l'esquerra espanyola tenen respecte de les nostres.

Defensaré tant com calgui la necessitat de lluitar per la conservació i la potenciació de la nostra llengua. Però la llengua no és el sol element d'identitat nacional. No ho era, per exemple, per als catalans que lluitaven a la Guerra de Successió o per a un home com Capmany -que Pierre Vilar va qualificar, justament, com la figura més important del pensament il·lustrat a la Península. Per a aquests la identitat residia sobretot en unes formes d'organització política representatives, en contrast amb la tirania de l'absolutisme dels Borbons: eren les lleis i les llibertats de la terra les que consideraven que definien una societat on tots tenien dret a participar en el regiment col·lectiu. Això és el que era realment important com a signe d'identitat.

Jo voldria una Catalunya del segle XXI que conservi, fomenti, estengui i potenciï la llengua, sense fer-ne una condició obligada d'un contracte d'integració -que la faci desitjada, més que forçada-, però que entengui que la seva identitat ha de basar-se sobretot a saber desenvolupar uns valors que formen part de la seva pròpia tradició: una tradició de progrés i llibertat que ens ha d'ajudar a construir una societat en la qual valgui la pena de viure, on els fills dels immigrants se sentin atrets a participar per construir el seu futur conjuntament amb nosaltres.

Els polítics tenen una part de la responsabilitat en aquesta tasca, però només una part. I potser no la més important. És evident que cal que anem a votar, encara que sovint ens ho faci prou difícil una democràcia poc participativa, amb les seves regles del joc de llistes tancades que ens obliguen a elegir els representants triats pels partits, no per nosaltres, per tal d'atorgar-los quatre anys d'impunitat irresponsable. Però no tot s'ha d'acabar votant i tornant-se'n a casa a esperar quatre anys més, sinó que hem de cercar altres formes de participació. I aquestes formes són les que ens poden permetre d'expressar-nos a través dels òrgans de la societat civil, de les associacions de tota mena. Recordo, per exemple, les de veïns, que tant van contribuir a la lluita contra el franquisme. Conserven encara un paper important, però els nous temps necessitaran també noves

formes d'organització, nascudes des de baix i arrelades en el conjunt de la gent, capaces d'expressar les seves necessitats, els seus interessos i les seves aspiracions. És així com aquest país ha aconseguit en el passat no solament de sobreviure contra tantes dificultats, sinó també de progressar. És d'aquesta manera, també, que tots plegats podem ajudar perquè segueixi fent-ho

El 1714 vàrem perdre la sobirania, però no vam renunciar a la nacionalitat. I si no podem accedir avui a la sobirania, ja que les regles del joc vigents a Europa no ho fan gens fàcil -no us deixeu enganyar pel fals exemple de Kosovo, que no és una nació sobirana, sinó un protectorat nord-americà creat per sostenir una gran base militar amb les condicions d'extraterritorialitat que exigeixen habitualment els Estats Units-, el que hem de fer, justament, és seguir mantenint aquests valors nacionals en què consisteix la nostra identitat, com els hem mantingut durant prop de tres-cents anys.

Uns valors que només pot desenvolupar amb eficàcia l'esquerra, seguint l'exemple del vell federalisme i el republicanisme popular, que van haver de superar una i altra vegada els tràngols que se'ls oposaven i van aconseguir de mantenir viva la nostra identitat. La nostra patriòtica burgesia, en canvi, així que el 1939 les coses van venir mal dades es va apressar a fer negocis amb el franquisme i va començar a posar-se nerviosa el 1975, quan va veure que les coses anaven a canviar i no estava segura de poder controlar-les. Va ser aleshores quan un dels seus representants més qualificats, el senyor Ortínez, es va apressar a escriure a Adolfo Suárez per recomanar-li que fes venir Tarradellas, per tal de reduir el problema de Catalunya als límits d'una assenyada autonomia i, us ho dic amb les paraules de la seva carta a Suárez, "salir del impasse en el que nos encontramos con Pujol y los comunistas defendiendo las 'nacionalidades', término en opinión de muchos catalanes absurdo y que complica innecesariamente la política nacional".

El futur de Catalunya està, avui com sempre, en mans de l'esquerra, d'una esquerra que ha après de la seva experiència

històrica que no ha de rendir-se, perquè, com va dir Martí i Pol en un vers admirable, “tot està per fer i tot és possible”.

Josep Fontana

Juliol del 2008